

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 9

FÖRSTA KAMMAREN

1965

23—26 februari

Debatter m. m.

Tisdagen den 23 februari

Sid.

Svar på enkel fråga av fru Hamrin-Thorell ang. abortlagstiftningen	3
Meddelande ang. enkel fråga av herr Jansson, Paul, ang. utrangering av trävagnar hos statens järnvägar samt införande av automatiskt tågstopp	5

Onsdagen den 24 februari

Anslag under sjunde huvudtiteln:

Om statsbidrag till vissa tobaksodlare	6
Bidrag till Internationella utvecklingsfonden	11
Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten	13
Tecknande av garanti för Aktiebolaget Industrikredit	15
Interpellation av fru Nilsson om rätt för vissa husmödrar m. fl. att erhålla grundsjukpenning enligt lagen om allmän försäkring	18
Meddelande ang. enkel fråga av herr Petersson, Erik Filip, ang. åtgärder i anledning av lokaliseringsutredningens rörande statlig verksamhet år 1963 avgivna betänkande	19

Fredagen den 26 februari

Svar på enkel fråga av herr Jansson, Paul, ang. utrangering av trävagnar hos statens järnvägar samt införande av automatiskt tågstopp	20
---	----

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 24 februari	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 7, ang. utgifterna inom finansdepartementets verksamhetsområde	6
— nr 12, ang. utgifterna inom civildepartementets verksamhetsområde	12
— nr 13, ang. anslag till oförutsedda utgifter	13
— nr 14, ang. för flera huvudtillar gemensamma frågor	13
— nr 15, om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten	13
— nr 19, ang. utgifter på tilläggsstat II: justitiedepartementet	15
— nr 20, ang. utgifter på tilläggsstat II: försvarsdepartementet	15
— nr 21, ang. utgifter på tilläggsstat II: kommunikationsdepartementet	15
— nr 22, ang. utgifter på tilläggsstat II: finansdepartementet	15
— nr 23, ang. utgifter på tilläggsstat II: ecklesiastikdepartementet	16
— nr 24, ang. utgifter på tilläggsstat II: handelsdepartementet	16
— nr 25, ang. utgifter på tilläggsstat II: inrikesdepartementet	16
— nr 26, ang. fortsatt disposition av visst äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde	16
 Första lagutskottets utlåtande nr 1, ang. granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning	 16
— nr 2, ang. granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning	16
— nr 3, ang. fortsatt giltighet av lagen om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.	17
 Andra lagutskottets utlåtande nr 1, ang. ändrad lydelse av 1 § lagen om allmänna barnbidrag	 17
— nr 2, ang. fortsatt giltighet av hembiträdeslagen	17

Tisdagen den 23 februari

Kammaren sammanträdde kl. 15.00.

Herr *Hernelius*, som beviljats ledighet från riksdagsgöromålen dels den 15 januari för den tid, som åtginge för deltagande i Förenta Nationernas generalförsamling, dels och den 10 februari för tiden den 14—den 18 i denna månad, anmälde, att han den 19 februari åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 16 och den 17 innevarande månad.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; och

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronan tillhörig mark m. m.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fråga om befrielse från ersättningskyldighet till kronan;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta till vissa personer; och

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.

Ang. abortlagstiftningen

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet *KLING* erhöll ordet för att besvara fru *Hamrin-Thorells* fråga angående abortlagstiftningen, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 16 februari, och anförde:

Herr talman! Fru Hamrin-Thorell har frågat mig när jag ämnar tillsätta den av första lagutskottet förordade utredningen rörande abortlagstiftningens tillämpning och verkningar i skilda hänseenden och i samband därmed också en samhällets rådgivnings- och hjälpverksamhet för kvinnor i abortsituation, eller om jag numera överväger en allmän översyn av abortlagstiftningen. Med anledning härav får jag meddela att direktiv för en ny abortutredning förbereds sedan en tid i justitiedepartementet, och jag avser att inom kort hemställa om bemyndigande att tillsätta en sådan. Som jag redan 1963 uttalade här i riksdagen anser jag att vad som i första hand behövs är en undersökning av den nuvarande tillämpningen av abortlagen. Bl. a. den offentliga debatt i abortfrågan som förekom under förra året övertygade mig emellertid om att tiden nu är inne att dessutom göra en allmän översyn av lagstiftningen på området. Den senaste tidens händelser — jag syftar naturligtvis på de s. k. abortresorna till Polen — har vidare aktualiserat särskilda problem som behöver utredas. Vad angår den abortförebyggande verksamheten skall medicinalstyrelsen få i uppdrag att redovisa erfarenheterna av hur denna faktiskt är utbyggd och fungerar. Materialet får sedan användas vid översynen av abortlagstiftningen.

Ang. abortlagstiftningen

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för det svar som har lämnats. Det var inte överraskande, men det är av värde att även riksdagen får ett klart besked i denna fråga. Genom pressen har ju svenska folket fått veta att justitieministern har för avsikt att tillsätta en utredning, och jag utgår ifrån att denna blir parlamentariskt sammansatt.

Tidpunkten är inte inne att uttala någon mening i själva sakfrågan, den om vår nuvarande abortlagstiftning är i behov av revision och på vilka punkter en sådan i så fall bör ske. Det är många mänskliga och sociala faktorer att ta hänsyn till. Vårt rättssamhälle kräver en human och liberal inställning till den lag som berör så många människor i en nödsituation. Den blivande utredningens uppgift blir att införskaffa allt det material som måste utgöra grunden för denna bedömning. Verkningarna och tillämpningarna av den nuvarande lagen tycks emellertid i och för sig vara så olikartade och svårbedömbara, att enbart detta faktum är tillräcklig anledning till en utredning.

Frågan jag har ställt — och som inte har föranletts av polenresorna och den därav inflammerade debatten — har i realiteten två skilda aspekter på abortproblemet. Den ena avser alltså en allmän översyn av abortlagstiftningen och den andra de förebyggande och hjälpande åtgärder som samhället måste skapa för de abortsökande kvinnorna som ett alternativ till abort. Kommer den sidan av problemet också att beaktas i utredningen?

Dessa åtgärder är beklämmande begränsade, och inte förrän de byggts ut i en betydligt större omfattning kan man tala om valfrihet för de kvinnor som kommit i en situation, där de umgås med tanken på abort som en utväg ur sina bekymmer.

Vi har helt enkelt intet alternativ att bjuda dem. All erfarenhet säger att det är under ett tillstånd av djup depres-

sion av olika orsaker som många kvinnor söker abort. Delvis är depressionen framkallad av ett fysiskt svaghetstillstånd som i hög grad återverkar på deras psykiska balans. Om detta vet man tyvärr alltför litet, och en intensifierad forskning är därför i hög grad påkallad som ett led i motarbetandet av onödiga aborter.

För många kvinnor ter sig också den ekonomiska situationen mycket prekär. Hur skall jag kunna klara det väntade barnet? Vem skall hjälpa mig med vården när jag skall försörja både barnet och mig själv? Och var skall vi bo? Finns det någon plats i vårt välfärdsamhälle för mitt barn? Med alla dessa bekymmer och fler till, som tiden inte tillåter mig att gå in på, går många kvinnor till abortbyrån för att få råd och hjälp. Vilka alternativ har då dess personal att erbjuda? Knappast några alls, i varje fall så begränsade att de flesta står fast vid sitt beslut att begära abort. För det första är byråerna underbemannade och väntetiden blir lång och plågsam. För det andra har kuratorerna mycket begränsade resurser att förfoga över.

Riksdagen har haft sin uppmärksamhet riktad på detta förhållande och uttalade 1964 att det är angeläget med ett verksamt stöd från statens sida. Inte förty har den ökning som hänför sig till posten »tillgodoseende av överhängande hjälpbehov hos kvinnor som besöker kurator» i statsverkspropositionen inskränkt sig till 5 000 kronor under det att medicinalstyrelsen har begärt ett ökat anslag på denna post med 115 000 kronor. En sådan ökning skulle innebära 50 kronor i stället för 30 kronor per nyinskriven abortsökande. Ökningen är sannerligen inte imponerande.

Jag har alldeles klart för mig att det finns grupper av kvinnor som inte är hjälpta med pengar i handen eller stöd under den första besvärliga tiden. Deras svårigheter ligger på ett helt annat plan. Jag har emellertid inte kunnat undgå att fästa uppmärksamheten vid det

beklämmande dåliga stöd som staten erbjuder, inte minst därför att det talats med mycket stora bokstäver om kvinnornas rätt till valfrihet och rätt att själva bestämma om de vill föda fram sitt barn eller inte. I vårt nuvarande samhälle är det för många ett hån att tala om valfrihet och självbestämmanderätt.

Jag ber att på upppepa mitt tack till justitieministern och uttala den förhoppningen att översynen av abortlagstiftningen skall leda till den humana och liberala lagstiftning som är vårt samhälle värdigt.

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! I senare delen av sitt anförande uppehöll fru Hamrin-Thorell sig huvudsakligen vid anslagsfrågor, men hon berörde dessförinnan också frågan om lagstiftningens inriktning och de undersökningar som erfordrades innan man kan ta ställning till detta brännande spørsmål. Jag saknar anledning att kommentera anförandet på annat sätt än att jag säger att alla dessa aspekter givetvis skall komma upp till bedömning under utredningens gång.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Meddelande ang. enkel fråga

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 7, 12—15 och 19—26, första lagutskottets utlåtanden nr 1—3 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 24, angående överlåtelse av kronan tillhörig egendom.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av herr *Jansson, Paul*, (s) till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet: »Vilka möjligheter föreligger för att förkorta utbyggnadstiden för statens järnvägars vagnpark för att åstadkomma en snabbare utrangering av trävagnarna? Vilka är förutsättningarna för införande av s. k. automatiskt tågstopp inom det svenska järnvägsnätet?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.11.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 24 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Herr *Möller* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 64, till Konungen angående vissa ändringar i grundlagarna.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 24, angående överlåtelse av kronan tillhörig egendom.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1965/66 inom finansdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—50

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51

Om statsbidrag till vissa tobaksodlare

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Elofsson m. fl.* (I: 34) och den andra inom andra kammaren av herr *Nilsson* i Lönsboda *m. fl.* (II: 40), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att höja anslaget till vissa tobaksodlare från 100 000 kronor till 2 200 000 kronor.

Något anslagsäskande för ifrågavarande ändamål hade icke upptagits i årets statsverksproposition.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

att motionerna I: 34 och II: 40 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Ivar Johansson, Nils-Eric Gustafsson, Eliasson* i Sundborn och *Sjönell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 34 och II: 40, i skrivelse till Kungl. Maj:ts hemställa om skyndsamt förnyad utredning genom Kungl. Maj:ts försorg av frågan om skälig kompensation åt tobaksodlarna i anledning av odlingens nedläggande.

Herr ELOFSSON (cp):

Herr talman! Den svenska tobaksodlingen, som nu skall nedläggas, har mycket gamla anor. Enligt uppgift odlades tobak i vårt land redan på 1500-talet. När Tobaksmonopolet instiftades år 1914 upphörde man i Sverige med den privata tillverkningen av cigarrer och cigaretter. Det fanns då flera hundra små cigarrfabriker. De inlöstes alla av statskassan på grund av att de inte längre fick tillverka tobaksvaror. Nu har utvecklingen gått så långt att all tobaksodling i landet skall upphöra. Vi kan, säger man, köpa tobaken billigare utifrån. För två år sedan uppmanades de svenska tobaksodlarna att inskränka sin odling av tobak, då hela odlingen snart skulle läggas ned.

Då andra världskriget utbröt 1939 kom en deputation från dåvarande Tobaksmonopolet — nu har det ju om döpts till Tobaksbolaget — ner till Kristianstads län, där tobaksodlingen i Sverige huvudsakligen bedrevs. Deputationen hade ett sammanträde med odlarna och ville ha till stånd en avsevärd ökning av den svenska tobaksod-

lingen. Man ville också att det skulle byggas torklador, vilket även gjordes i ganska stor omfattning. Det finns i dag omkring 170 sådana tobakslador kvar. Ladorna skulle användas för att torka tobaken och få fram en så bra kvalitet som möjligt. Man hade då utifrån fått in en ny tobakssort med dubbelt så tjocka blad som den vanliga svenska tobaken. Odlarna uppmanades att övergå till den nya sorten. Det var nämligen då angeläget att skaffa fram så mycket tobaksolja som möjligt för det svenska försvaret. Man begärde också att särskilda torklador skulle byggas, och de har ju sedan använts även under tiden efter andra världskriget.

Under de senaste åren har det gång på gång sagts att man anser att den svenska tobaken blir för dyr. Det skydd som den svenska tobaken haft gentemot konkurrens utifrån fastställdes redan år 1918 och har inte ändrats sedan dess trots flera försök i riksdagen att få skyddet förbättrat. Man måste verkligen fråga sig om skäl verkligen föreligger att så hastigt som skett nedlägga all tobaksodling i vårt land.

Jag och kanske många med mig måste fråga oss, vad anledningen är till beslutet att nu lägga ned den svenska tobaksodlingen. Jo, man köper nu i stället tobak från länder där arbetarna har mycket dåligt betalt jämfört med svenska arbetare. I tidningarna agiteras det ofta för att vi inte skall köpa varor från länder där dessa svarthyade människor arbetar mot en ytterst låg betalning. Man agiterar i pressen för att vi skall bojkotta all handel med dem. Läget måste väl vara detsamma beträffande tobaken. De som arbetar med tobaksodling i dessa andra länder har omräknat i svenskt mynt kanske bara ett par kronor om dagen i lön, i varje fall inte mycket mer. Jag ser att finansministern sitter och myser i sin bänk. Han vet nog hur liten lön dessa arbetare har.

För två år sedan varslade Tobaksbo-

Om statsbidrag till vissa tobaksodlare
laget att all tobaksodling i Sverige skulle nedläggas efter två år. Odlingen har också nedlagts från och med i år, då man inte längre vill köpa den svenska tobaken.

Alla hoppas vi naturligtvis att inga komplikationer skall inträffa, men om vi skulle råka ut för en ny avspärrning liksom år 1939, kommer man säkert än en gång att vända sig till de svenska odlarna och vädja till dem att söka klara upp situationen.

Utskottet har gjort en ganska egenomlig skrivning. Utskottet säger: »I anledning av motionsyrkandets formulering vill utskottet fästa uppmärksamheten på att något anslagsäskande för ifrågavarande ändamål icke upptagits i årets statsverksproposition.» Om det har avlämnats en motion, som finansministern inte vet om, kan man väl inte begära att han skall ta upp ett särskilt anslag i statsverkspropositionen. I fjol tog han emellertid upp 100 000 kronor utan att någon bad honom därom. Det bevisar väl ändå att finansministern innerst inne ansett att man inte utan vidare bara kan lägga ned den svenska tobaksodlingen och helt enkelt säga till odlarna, att de skall ha tack för den tid som har varit, men från statens sida kan man inte göra mer.

Jag skulle, när vi nu har finansministern här, vilja fråga honom, vilka beräkningsgrunder han har använt. Jag tror det är ungefär 170 lador kvar, och finansministern är säkerligen underrättad om att varje lada kostade omkring 10 000 kronor eller något däröver på den tid när de uppfördes. Finansministern menar kanske att dessa lador kan användas för något annat ändamål, men det är just vad de inte kan. De är höga, fyrkantiga byggnader som mäter ungefär fem meter i varje riktning, och en lada som har använts som röklada i så många år kan inte användas som lagerhus eller liknande, eftersom allt kommer att smaka tobak.

Jag vill här förutskicka att jag inte är tobaksodlare själv, så det är inte där-

Om statsbidrag till vissa tobaksodlare

för jag tar upp denna fråga, men jag är ordförande i tobaksodlareföreningen, och därför anser jag det som min plikt att se till att utövarna av denna verksamhet liksom av andra näringar får en skäligen ersättning när de blir berövade sin näring. Om en fabrik läggs ned, sörjer man för att de anställda får lära sig något annat yrke eller blir anvisade något arbete, men här säger man bara att man inte behöver odlarna längre, och så får de gå.

När finansministern förra året anslog de 100 000 kronorna, satte hushållningssällskapet i gång en undersökning av hur mycket som fanns kvar av lador och tobaksverktyg — det finns nämligen en mängd verktyg av olika slag som odlarna nu inte har någon nytta av. När alla uppgifter infordrats, beräknade man värdet till 2,7 miljoner. Vid en granskning som sedan företogs kom hushållningssällskapet till den uppfattningen, att en del odlare hade räknat med det värde som ladorna skulle ha om man i dag skulle bygga om dem. Därför ansåg vi att beloppet måste reduceras, och vi kom ner till de 2,2 miljoner som vi i motionen har begärt.

Om man skall dela upp 100 000 kronor på 700 odlare, blir det sannerligen inte stora pengar i ersättning till var och en, herr finansminister! Man borde nog söka förbättra ersättningen avsevärt om det skall löna sig att fördela den. Jag hade ett samtal med ordföranden, generaldirektör Cardelius, som ju skall vara med och fördela pengarna, och jag sade till honom att det väl vore lika bra att dela dessa 100 000 kronor på de 700 odlarna, ty de kan ju inte få någon verklig ersättning för sina lador och sina verktyg.

Utskottet skriver nu, att någon rättslig grund för ersättningskrav från tobaksodlarnas sida i anledning av odlingens nedläggande inte fanns och att ett bidrag av allmänna medel i begränsad omfattning kunde motiveras utslutande av billighetsskäl. Jag skulle därför även vilja ställa den frågan till

herr Sträng: Vilket billighetsskäl är det som motiverar förslaget om dessa hundratusen kronor? Lika goda billighetsskäl kan ju då anses motivera förslaget i motionen, som möjliggör att det blir någon ersättning till alla som mister sitt arbete, ett arbete som gått i arv från den ena generationen till den andra.

Jag skall inte uppehålla tiden längre med detta, herr talman, utan ber att få yrka bifall till den reservation som avgivits i utskottet.

Herr BOMAN (fp):

Herr talman! Jag förstår mycket väl att herr Elofsson vill bevaka tobaksodlarnas intressen nere i sin hembygd; det är helt naturligt, men när riksdagen förra året beviljade ett engångsanslag på 100 000 kronor var det, som man ser i skrivningen, av billighetsskäl.

Herr Elofsson var förvånad över utskottets skrivning, men i motionens kläm yrkas ju »att riksdagen måtte besluta att höja anslaget till vissa tobaksodlare från 100 000 kr. till 2 200 000 kr.». I årets statsverksproposition upp-tas inget anslag på 100 000 kronor.

De andra av herr Elofsson ställda frågorna överlåter jag till finansministern att besvara.

Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ELOFSSON (cp):

Herr talman! När jag började tala gjorde finansministern en del anteckningar och det såg ut på honom som om han skulle begära ordet; men han tycker kanske att det är bäst att tåga. Annars skulle jag vara mycket tacksam om finansministern ville motivera varför han tog upp de 100 000 kronorna, om han anser att dessa människor inte borde ha någonting. Ett så litet belopp är ju detsamma som en droppe i havet. Då hade det varit bättre att säga, att

ingen ersättning skall utgå — i det fallet hade ingen invaggat sig i förhoppningen att det skulle bli någon ersättning. Med detta lilla belopp blir det inte råd till mycket.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag hade inte tänkt gå in i den här debatten av det skälet att denna fråga klarades av för ett år sedan, när riksdagen på regeringens förslag beslöt — såsom utskottets talesman nyss nämnde — att lämna 100 000 kronor såsom avvecklingsbidrag i samband med att den inhemska tobaksodlingen lades ner. Om sedan dessa 350 odlare — det är inte fråga om 700, som herr Elofsson nyss sade — skulle ha fått den föreställningen att ett engångsbidrag i avvecklingssyfte är något som permanent skall utgå år efter år, så kan väl det bara förklaras av herr Elofssons sätt att undervisa sina medlemmar i tobaksodlareföreningen!

Jag har således ingen anledning att gå in på en saktidiskussion som klarades av för ett år sedan.

Herr ELOFSSON (cp):

Herr talman! Jag har fått ett papper från Tobaksbolaget, där man säger att det år 1961 fanns 705 odlare, och jag tror inte att så många av dessa 705 har försvunnit. Ladorna står kvar på deras marker, men jag förstår att finansministern menar att om någon inte har odlat tobak det sista året skulle han vara borta — jag kan inte fatta hans uppgifter på annat sätt.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Detta är ju en odling som har visat en mycket stadig nedgång under den senaste femårsperioden. Om jag inte minns fel, diskuterade jag för fyra år sedan i Malmö med representanter för tobaksodlarna situationen för dessa odlare, och jag gjorde

Om statsbidrag till vissa tobaksodlare

då klart för dem att en nedläggning var ofrånkomlig. Tobaksbolaget krävde denna nedläggning långt tidigare än den i själva verket ägde rum, men för att ge möjligheter till en successiv nedläggning av odlingen och för att tidsmässigt möjliggöra för vederbörande att inrätta sig därefter fortsatte vi att stödja odlingen några år längre än vad Tobaksbolaget ansåg vara erforderligt. När vi till slut kom i det läget, att vi förstod att verksamheten inte kunde pågå längre utan måste läggas ned, gav vi detta extra bidrag som en avvecklingsersättning.

Den lilla distinktionen bör kanske också göras, att denna odling väl egentligen inte kan betraktas på samma sätt som annan verksamhet. Jag tror inte att några avlönade anställda sysslar med tobaksodling, utan husägare och andra i dessa bygder har denna odling som en biproduktion. På många av dessa odlingsställen har man ett tobaksland på en vanlig trädgårdstomt, det känner herr Elofsson väl till. De odlare, som kan göra anspråk på att kalla sig för mera yrkesmässiga odlare, utgör numerärt sett en mycket liten grupp.

Herr ELOFSSON (cp):

Herr talman! När finansministern säger att det inte finns några anställda inom tobaksodlingen, skulle jag vilja framhålla att det förekommer en hälftenodling, d. v. s. den anställde delar fifty-fifty med ägaren till tobaksplantagen. Ägaren släpper till jorden, bekostar gödsling och ombesörjer torkningen, och arbetarna sköter odlingen under sommaren. Det får väl också sägas innebära att de är anställda, även om det är ett fifty-fifty-system; det brukar ju inte vara så dumt, herr finansminister! Man kan ju då inte säga att bara den ene tar vinsten, utan man delar på den.

Sedan vill jag till finansministern säga, att denna odling inte bara förekommer på trädgårdstappor. Det har

Om statsbidrag till vissa tobaksodlare

förekommit odlingar på upp till 7 hektar, och det är ju inte så små odlingar.

Tobaksodlingen har visserligen måst läggas ned på grund av att odlarna inte fick det skydd utifrån, som jag förut har talat om, utan de fick nöja sig med de svenska priserna. Jag medger att det är riktigt, att man kunde köpa tobaken utifrån mycket billigare. Det skall också erkännas att vår nuvarande finansminister inte var finansminister när man från Tobaksmonopolets sida sade, att det bara var att sätta i gång med odlingen och bygga ladorna; ty även om den skulle komma att läggas ned, så skulle det klaras av. Nu tycks den saken vara glömd, men odlarna har inte glömt detta löfte som man tycks ha gjort på högre ort. Dessa lador hade aldrig kommit till, herr finansminister, bara för att hålla odlingen i gång ett par, tre år. Jag tror inte tobaksodlarna hade byggt dem, om de hade vetat hur det skulle gå.

Herr statsrådet STRÅNG:

Herr talman! Det är rätt meningslöst att föra debatten vidare med herr Elofsson. Det är orimligt om man gör gällande, att vissa typiska beredskapsodlingar, framtvingade av en avspärrningssituation, skulle ha något slags in-teckning från statsmakternas sida att leva vidare och behandlas på ett alldeles speciellt sätt, 20 år efter det att kriget har tagit slut.

Detta är en odling, som varit subventionerad av Tobaksbolaget under ett par decennier, och det finns inte vare sig ekonomiska, affärsmässiga eller försörjningsmässiga argument för detta. Vi tvingades under avspärrningstiden att starta andra substitutodlingar — jag erinrar om lin och hampa och mycket annat. Alla dessa odlingar har ju successivt nedlagts, när tiderna på nytt blivit normala. Man får ju inte tappa sinnet för vad som hör samman med ett ekonomiskt betraktelsesätt, även om man kan ha sitt hjärta hos dessa od-

lare, vilket jag förstår att herr Elofsson har. Tobaksodlarna har sannerligen inte blivit överrumplade. De har varit medvetna om att det här varit fråga om en subvention av skattebetalarnas medel till denna verksamhet, som har fortsatt under decennier och en gång ändock måste upphöra.

Vad beträffar dessa tobakslador är de avskrivna och avamorterade; de har således inte den ekonomiska betydelse i dessa dagar som herr Elofsson vill göra gällande att de har.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Elofsson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7 punkten 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Elofsson begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befun-

Ang. bidrag till Internationella utvecklingsfonden

nos vid omröstningens slut rösterna ha-
va utfallit sålunda:

Ja—109;

Nej— 18.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 52

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 53**Ang. bidrag till Internationella utvecklingsfonden**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder, som erfordrades för lämnande av ett extra svenskt bidrag till Internationella utvecklingsfonden, dels ock till Bidrag till Internationella utvecklingsfonden för budgetåret 1965/66 anvisa ett investeringsanslag av 41 385 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling i viss del förehäft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Adolfsson* och *Lager* (I: 141) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hermansson m. fl.* (II: 182), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta höja anslaget för det multilaterala tekniska biståndet via FN:s organ samt det multilaterala finansiella biståndet med 50 miljoner kronor utöver de i statsverkspropositionen för budgetåret 1965/66 förutsedda höjningarna.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 141 och II: 182, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder, som erfordrades för lämnande av ett svenskt extra bidrag till Internationella utvecklingsfonden;

b) till Bidrag till Internationella utvecklingsfonden för budgetåret 1965/66

anvisa ett investeringsanslag av 41 385 000 kronor.

Herr **ADOLFSSON** (k):

Herr talman! Det ärende som vi har att behandla på denna punkt i utskottsutlåtandet är av sådan natur att jag känner mig frestad till en plädering, inte så lång, hoppas jag, men inte heller så oerhört komprimerad och argumentlös som statsutskottets utlåtande över vår motion beträffande anslaget till Internationella utvecklingsfonden.

I många tidigare uttalanden, särskilt uttalanden från regeringshåll, har det förklarats att stödet till utvecklingsländerna skulle komma att utgöra ett av de viktigaste inslagen i 1960-talets politik. Inte minst med tanke på att vårt land har kunnat undgå krigets många ödeläggelser och tvärtom haft vissa ekonomiska fördelar av krigen — oavsiktligt får man hoppas — ter sig sådana deklARATIONER mycket rimliga och naturliga. Men en fråga inställer sig omedelbart: I vilken utsträckning har dessa uttalanden omsatts i praktisk politik?

Jag skall inte gå alltför djupt in i den frågeställningen vid detta tillfälle, ty frågan skall ju återkomma i större omfång sedermera under vårriksdagen, men jag vill likväl anföra några ord. Vi har förstas siffror att tillgå, nu senast siffrorna i årets statsverksproposition, bilagorna nr 5 och 9. Det vore naturligtvis oförsynt av mig att insinuera att endast till ytterlighet litet har blivit gjort i dessa frågor. Siffrorna anger ju en viss ökning av biståndsbeloppet. Men när riksdagen tidigare gjorde sitt uttalande om en så stor ökning snarast möjligt av biståndsgivningen att den kom att svara mot en procent av vår bruttonationalprodukt, så avsågs väl inte decennier med uttrycket »snarast möjligt». Som vi angivit i vår i utskottsutlåtandet i intet avseende citerade motion, innebär statsverkspropositionens förslag att u-landsbiståndet för budgetåret 1965/66 trots ökningsar-

Ang. bidrag till Internationella utvecklingsfonden

na stannar vid 0,3 procent av nationalinkomsten. Vi är nog väldigt många här i landet som tycker att även om detta inte är att traska patrullo jämfört med andra länder, så är det ändå att traska alltför sakta med hänsyn till vårt lands möjligheter och även, kan man tycka, vårt lands förpliktelser. Med den takten kommer vi sekelskiftet mycket nära, innan riksdagens principuttalande kommer att bli en levande realitet.

Jag måste fråga, varför det inte i statsutskottets utlåtande kan anföras något enda motiv mot en höjning av beloppet till Internationella utvecklingsfonden på det sätt som vi har föreslagit. Ingen som helst argumentering i detta avseende förekommer.

Får jag kanske också citera två små stycken ur vår motion, den som inte på något sätt refereras i utskottsutlåtandet. I motion nr 141 i denna kammare och nr 182 i medkammaren heter det: »Till problemet med den alltför långsamma höjningen av u-landsbiståndet kommer att enligt föreliggande statsverksproposition skulle det multilaterala biståndets andel minska från 59 till 52 % av det totala anslaget till u-landsbiståndet.» Motionen fortsätter: »Det rimmar illa med den principiella ståndpunkt som riksdagen intog 1962 om att tyngdpunkten i det svenska u-landsbiståndet skall ligga på hjälpsatser genom FN och internationella organ.» Denna del av vår motions argumentering betraktar vi såsom särdeles viktig.

I vår riksdagsgrupps motion i skattefrågan ingår någonting som man kanske kan ha lov att kalla för en skuggbudget. I denna är bland omkostnadsposterna upptagna 50 miljoner kronor mera till den internationella biståndsverksamheten. Vi tycker att den skuggbudget som vi försökt göra upp var mycket hållbar och stark, men vinner nu statsutskottets avslagsyrkande — och det gör det ju — beträffande ökat bidrag till den Internationella utvecklingsfonden, blir ju vår skuggbudget

ännu starkare än vi har förutsett. En ytterligare förstärkning genom en sådan metod har vi dock verkligen inte önskat.

Nåja, herr talman, det blir ju flera tillfällen för oss att återkomma till denna fråga under vårriksdagen, då vi bl. a. har att motse en ytterligare behandling av vår motion, som i detta utlåtande endast har behandlats delvis. Av formella skäl kan jag vidare inte yrka bifall till motionen i den del som nu har tagits upp till behandling, ty det finns ju inte där något fixerat belopp för vilken del av de 50 extra miljonerna som skulle tillfalla Internationella utvecklingsfonden. Redan detta gör det omöjligt att yrka bifall till motionen. Vi vidhåller dock den principiella syn på saken som har kommit till uttryck i motionen, och i övrigt ber vi att få återkomma till ärendet när resten av motionen framlägges för riksdagens avgörande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 54 och 55

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 56

Lades till handlingarna.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1965/66 inom civildepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—14

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15

Lades till handlingarna.

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1965/66 till oförutsedda utgifter; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ottosson m. fl.* (I: 197) och den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.* (II: 240), hade hemställts, *dels* att riksdagen måtte med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt här vore i fråga, ur budgeten avföra samtliga de anslagsposter, som funnes upptagna i en vid motionerna fogad bilaga 1, *dels* att riksdagen måtte, med ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt här vore i fråga, besluta, att samtliga de anslag, som funnes upptagna i en vid motionerna fogad bilaga 2, skulle vara obetecknade samt minskas med vardera en tiondel av det föreslagna anslagsbeloppet, *dels* att anslag till Omkostnader hos diverse myndigheter måtte beräknas till vissa angivna belopp under andra, femte—åttonde och tionde—tolfte huvudtitlarna, *dels* att reservationsanslag till Diverse utgifter måtte beräknas till vissa angivna belopp under andra, tredje, femte—åttonde och tionde—tolfte huvudtitlarna, *dels* att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att under de avförda anslagen föreliggande medelsbehov måtte i mån av medelstillgång tillgodoses

inom ramen för varje huvudtitels här ifrågavarande anslag, *dels* att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring av de administrativa reglerna beträffande omkostnadsanslag, att dessa såsom maximerade totalbelopp utan bindande specificering ställdes till vederbörande myndigheters förfogande, *dels ock* att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att vid varje budgetårs slut till riksdagen måtte lämnas en redovisning för användningen under förflutna budgetår av anslagen till Diverse utgifter och till Omkostnader hos diverse myndigheter.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att motionerna I: 197 och II: 240 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av fröken *Andersson* samt herrar *Åkerlund*, *Bohman* och *Björkman*, vilka ansett, att utskottet bort i huvudsak tillstyrka de framställda motionsyrkandena och att därför utskottets yttrande bort erhålla i reservationen angiven lydelse samt utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 197 och II: 240,

1) godkänna i motionerna förordad överflyttning av medel från sak- och bidragsanslag till anslag till Diverse utgifter respektive Omkostnader hos diverse myndigheter, vilken överflyttning beräknades medgiva en total minskning av medelsbehovet med omkring 10 procent;

2) godkänna i motionerna förordad ändring beträffande vissa angivna större omkostnadsanslag, vilken ändring beräknades medgiva en total minskning av medelsbehovet med omkring 10 procent;

3) hos Kungl. Maj:t hemställa, att efter utgången av varje budgetår skulle till riksdagen lämnas en redovisning för användningen under budgetåret av de i motionerna föreslagna anslagen till Diverse utgifter respektive Omkostnader hos diverse myndigheter.

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Det är sjätte gången som den här motionen eller likartade motioner behandlas. Frågan gäller ju ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten. Eftersom denna fråga har fått karaktär av följetong behöver jag inte gå djupare in på den. Jag skall inte heller ta upp några detaljer, utan bara ange de stora dragen.

Yrkandet går ut på bl. a. att medel från sak- och bidragsanslag skall flyttas över till Diverse anslag resp. Omkostnader hos diverse myndigheter. Detta, menar vi, blir en rationalisering, genom vilken cirka 10 procent skall kunna inbesparas — observera 10 procent genomsnittligt.

Vidare förordas att vissa omkostnadsanslags förändras från förslagsanslag till obetecknade anslag. Också här blir det enligt vår mening en rationalisering som kan leda till en besparing av den storlek jag nämnde.

För det tredje anhåller vi att man hos Kungl. Maj:t begär en redovisning i efterhand för hur medlen används. Motiveringen är bl. a. att man nu vid dispositionen av medlen måste hålla sig inom de olika detaljposterna.

För närvarande är det ju så — som alla känner till — att det förflyter mycket lång tid mellan anslagsaskandens beräkning och budgetårets slut. Det är klart att under den tiden förändras själva grunden för anslagsberäkningarna. Det ligger i sakens natur — jag behöver bara peka på tilläggsstaterna som vi får år efter år.

En annan fördel är ju att de olika verken och myndigheterna skulle få möjligheter att inom den fastställda ramen hushålla med och ansvara för medlens användning. Det skulle, såsom också framhålles i motionen, medföra både större frihet för och större ansvar hos cheferna.

Nu vet jag att det tidigare har invänts och kanske kommer att invändas i dag också att dessa åtgärder skulle vara ganska farliga, därför att riksdagens

makt skulle minskas. Som korrektiv mot denna eventuella risk — som jag inte tror ett dugg på personligen men som andra tycks tro på — skulle Kungl. Maj:t efter budgetårets slut lämna en redogörelse för användningen av medlen på Diverse anslag. Denna redogörelse kan ju ge anledning till både interpellationer och motioner. Vidare har riksdagens revisorer möjligheter och anledning att fortlöpande följa hur medlen används.

Utskottet hänvisar i sitt utlåtande till den utredning inom statskontoret som tillsattes i december 1963 och som skall ta upp också de problem som det här är fråga om. Att en utredning tillsatts utgör i och för sig ett medgivande av våra propåer har varit mera motiverade än vad man kanske har velat tro. Jag kan tillägga, att om man tidigare hade gått med på våra motioner, så kunde utredningen ha varit klar nu. Det är det gamla vanliga att man dröjer för länge.

Jag kan också peka på att man i en del andra länder har en liknande anordning som den vi här föreslår, och där tycks anordningen fungera utmärkt.

Slutligen kan jag nämna att både besparingsutredningen och författningsutredningen i princip har gått med på de här föreslagna åtgärderna.

I motionerna betonas att förändringarna är så betydelsefulla att de bör ske snarast möjligt. Därför tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Herr BOMAN (fp):

Herr talman! Det är — som fröken Andersson sade — inte första gången som denna fråga ligger på riksdagens bord. Den har diskuterats i åtskilliga sammanhang och senast vid 1964 års riksdag. I utskottets skrivelse vid förra årets riksdag hänvisades, som fröken Andersson nämnde, till den utredning som är tillsatt, i det Kungl. Maj:t upp-

Ang. tecknande av garanti för Aktiebolaget Industrikredit

dragit åt statskontoret att i samråd med riksrevisionsverket verkställa utredning rörande bokföring, kostnadsredovisning och programbudgetering inom statsverksamheten. Vi har undersökt denna fråga och konstaterat att man just håller på och brottas med detta problem. Under sådana förhållanden anser vi det inte rimligt att gå denna utredning i förväg. Jag vill hålla med fröken Andersson om att hon fått rätt i så måtto att frågan tagits upp i denna utredning.

Med hänvisning till vad utskottet skrivit och till denna utredning ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt därunder framkomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1**Ang. tecknande av garanti för Aktiebolaget Industrikredit**

I enlighet med Kungl. Maj:ts i propositionen nr 2 framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att utfärda garantiförbindelse på ytterligare 8 000 000 kronor att ingå i Aktiebolaget Industrikredits garantifond.

Reservation hade anmälts av herr Åkerlund, som dock ej antytt sin mening.

Herr ÅKERLUND (h):

Herr talman! Jag har vid detta utlåtande fogat en blank reservation för att få tillfälle att inför kammaren anföra ett par synpunkter på motiveringen i den kungl. propositionen, ävensom på konsekvenserna av det beslut som här skall fattas.

Ärendet gäller en garanti om 8 miljoner kronor för Aktiebolaget Industrikredit. I enlighet med företagets karaktär av halvt statligt, halvt privat företag skall en motsvarande garanti lämnas av bankerna. Denna gemensamma garanti om 16 miljoner kronor ger möjlighet för företaget att öka sin kreditgivning med totalt 160 miljoner kronor. Det är alltså ett icke helt betydelsefullt om än icke överväldigande stort belopp som det rör sig om.

Motiveringen är emellertid enligt min mening icke invändningsfri. Det heter nämligen i Aktiebolaget Industrikredits

Ang. tecknande av garanti för Aktiebolaget Industrikredit

skrivelse att åtgärder erfordras för att utlåningsverksamheten skall kunna expandera i takt med efterfrågan på lån. Statsrådet erinrar om att utlåningen mer än femdubblats sedan år 1960 och säger att det är angeläget att denna utveckling kan fortsätta. Jag anser det självfallet önskvärt att de små och medelstora företagen får goda kreditmöjligheter, men att utlåningen skall expandera i takt med efterfrågan på lån är att gå för långt, i varje fall i nuvarande konjunkturläge.

Bakom detta till synes så oskyldiga rutinärendet, som inte ens drar med sig ett anslagsäskande, döljer sig alltså en möjlighet till tillskapande av en mer efterfrågan av 160 miljoner kronor i dagens inflationsinflammade läge. Samtidigt erfar vi att riksbanken stramar åt tyglarna på kreditmarknaden i stort just i dessa dagar. Jag har ingen anledning att i dag ta upp kreditpolitiken till diskussion. Det får vi väl tillfälle till i annat sammanhang. Vad jag emellertid finner vara litet underligt är att samordningen icke tycks vara den bästa mellan de allmänna riktlinjerna för kreditgivningen och departementens handhavande dag för dag. Planhushållningen har sina besvärligheter. Den drar med sig snedvridningar, om den endast åstadkommer överflyttning av utlåningsmöjligheter från vissa kreditinstitut till andra. Då jag vid andra tillfällen framhållit önskvärdheten av bättre samordning i den ekonomiska politiken, har jag med dessa ord velat ge ett exempel på hur bristen på samordning ter sig i praktiken för en utskottsledamot.

Jag biträder emellertid statsutskottets yrkande i detta särskilda fall.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—8

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag; och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461).

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag ber att få lämna ett par meddelanden.

Talmanskonferensen har i dag beslutat tillsätta en utredning angående riksdagens personal- och förvaltningsorganisation. Utredningen kommer att i fråga om personalorganisationen pröva bl. a. möjligheterna att inrätta fasta kammare- och utskottskanslier och alternativt med ett centralt riksdagens kansli med fasta tjänster som kan disponeras för kammare och utskott. Vad gäller förvaltningsorganisationen kommer att prövas en fastare ordning med ett välutrustat riksdagens kontor. I detta sammanhang torde förutom riksdagens ekonomibyrås även upplysningstjänstens ställning få beaktas.

Ledamöter i utredningen är kamrarnas båda talmän, konstitutionsutskottets och bankoutskottets herrar ordförande samt herr andre vice talmannen i första kammaren.

Vidare har tillsatts en arbetsgrupp för ytterligare försök med mekanisk

upptagning av kamrarnas debatter. Den består av herr förste vice talmannen i andra kammaren von Friesen, bankoutskottets vice ordförande herr Ståhle och kanslideputerades ordförande herr Wörnberg ävensom kamrarnas sekreterare, chefen för riksdagens ekonomibyrå, kamrarnas stomnotarier och företrädare för stenografkåren.

Till kammarens ledamöter har i dag utdelats en preliminär plan för behandling i kamrarna å olika arbetsplena av ärenden under mars och april 1965. Plan för maj månad avses skola utarbetas senare.

Kammarens sekreterare har i skrivelse till utskottssekretariatet erinrat om den arbetsbelastning som brukar prägla arbetet under maj månad och framhållit angelägenheten av att varje utskott noga granskar sina ärenden för att kunna föreslå uppskov till höstsessionen med varje ärende som rimligen kan uppskjutas. De icke budgetberedande utskotten måste räkna med att utrymmet i maj månad för behandling i kamrarna av deras ärenden är ytterst ringa. Målsättningen för dessa utskott har därför i nämnda skrivelse angivits böra vara att bordlägga samtliga ärenden i kamrarna om möjligt före april månads utgång och i vart fall senast den 7 maj.

Det är av intresse att från de planer för utskottens arbete, som inkommit till den talmanskonferens som hållits i dag, kunna redovisa, att behandlingen av fristående motioner som ej av utskotten anknutits till väntad proposition utan kommer att handläggas för sig under vårsessionen, i år avslutas så tidigt, att sista bordläggning i kamrarna därav beräknas ske på något undantag när under april månad. Från riksdagens sida har därmed allt åtgjorts som är möjligt för att förhindra en orimlig arbetsbelastning mot slutet av sessionen.

Av synnerlig vikt för arbetsbelastningen i maj månad blir därför tidpunkterna för propositionernas avlämnande. Tyvärr har hittills i år i kamrarna bordlagts allenast 24 propositioner.

Interpellation om rätt för vissa husmödrar m. fl. att erhålla grundsjukpenning enligt lagen om allmän försäkring

ner, vilket är det lägsta antalet under de senaste tio åren. I mitten och slutet av 1950-talet hade vid denna tid på året regelmässigt avlämnats över 60 och ibland över 70 propositioner, och även förra året, då förhållandena ej var särskilt tillfredsställande, var antalet 43. Jag förutsätter att från regeringens sida allt göres för snabbast möjliga avlämnande enär i annat fall uppskov till höstsessionen med propositionernas behandling kan bli erforderligt.

Slutligen vill jag nämna att i år kommer att tillhandahållas ett tryckt alfabetiskt sakregister över de motioner som lämnats under den allmänna motionstiden. Det väntas kunna utdelas nu på fredag.

_____

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65 i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret

1964/65, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde.

_____

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 63, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

_____

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 25, angående förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga; och

nr 26, angående anslag till investeringar i försvarets fabriksfond m. m.

Interpellation om rätt för vissa husmödrar m. fl. att erhålla grundsjukpenning enligt lagen om allmän försäkring

Fru NILSSON (s) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Till förmånerna i den från och med 1955 införda obligatoriska sjukförsäkringen hörde efter arbetsinkomsten graderad sjukpenning. Som ett undantag för den annars konsekvent tillämpade inkomstbortfallsprincipen

tillerkändes kvinnor, som icke hade någon inkomst av arbete eller ej uppnådde den för lägsta sjukpenningklass fastställda minimiinkomsten, grundsjuk- sjukpenning av tre kronor (beloppet från och med 1963 höjt till fem kronor). Som förutsättning skulle gälla att kvinnan antingen var gift och sammanbodde med sin man eller också efter hävande av samlevnaden eller efter att ha varit gift sammanlevde med barn till henne eller maken under 16 år. Från och med 1961 utsträcktes denna förmån även till ogifta mödrar med barn under 16 år och från och med 1963 till kvinnor som sammanlever med en man, med vilken hon varit gift och har, eller har haft barn.

Denna förbättring i husmodersförmå- nerna var välkommen. Nu finns det en grupp husmödrar, som icke kan komma i åtnjutande av denna grundsjuk- penning av 5 kronor. Som exempel vill jag nämna ett fall: En mor med tre barn under 16 år. Maken dog 1960. Husmo- dern fick då 5 kronor i grundsjukpen- ning. I mars 1964 fyllde de två yngsta barnen (tvillingar) 16 år. Alla tre bar- nen går i skola och kommer hem kl. 12.00 för matrast. Denna husmor anser sig icke kunna ha ett förvärvsarbete och samtidigt sköta tre ungdomar. Hon är nollställd, har icke grundsjukpenningen. I samma förhållande står även många döttrar, som slutar sin anställning för att sköta sina sjuka föräldrar.

Meddelande ang. enkel fråga

Med det ovan anförda anhåller jag om första kammarens tillstånd att till chefen för socialdepartementet, stats- rådet Aspling, få framföra följande frå- ga:

Är statsrådet Aspling beredd att änd- ra husmodersförsäkringen så att denna grupp av husmödrar och med dem jäm- ställda även kan erhålla grundsjukpen- ning å 5 kronor?

På gjord proposition medgav kam- maren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kam- marens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av herr *Petersson, Erik Filip*, (fp) till herr statsrådet och chefen för finans- departementet: »Avser regeringen att vidtaga några åtgärder i anledning av det betänkande lokaliseringsutredning- en rörande statlig verksamhet avgivit (1963: 69)?

Justerades protokollsutdrag för den- na dag, varefter kammarens samman- träde avslutades kl. 15.11.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Fredagen den 26 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 65, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning m. m.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag; och

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461).

Ang. utrangering av trävagnar hos statens järnvägar samt införande av automatiskt tågstopp

Herr statsrådet HERMANSSON erhöll ordet för att besvara herr *Paul Janssons* fråga till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående utrangering av trävagnar hos statens järnvägar samt införande av automatiskt tågstopp, vilken fråga intogs i kammarens protokoll för den 23 februari, och anförde:

Herr talman! Herr Jansson har frågat kommunikationsministern om *dels* vilka möjligheter som föreligger för att förkorta utbyggnadstiden för SJ:s vagn-

park för att åstadkomma en snabbare utrangering av trävagnarna, *dels* vilka förutsättningarna är för införande av s. k. automatiskt tågstopp inom det svenska järnvägsnätet.

Efter överenskommelse med kommunikationsministern ber jag att få besvara herr Janssons fråga.

I SJ:s vagnpark ingår f. n. i runt tal 2 000 normalspåriga sittvagnar och sov-vagnar, varav ca 500 trävagnar. I överensstämmelse med SJ:s planer kommer under innevarande år samtliga kvarvarande sov-vagnar av trä att utrangeras.

Personvagnsparken av trä har genom successiva slopningar minskat kraftigt. Under den senaste tioårsperioden har i det närmaste 1 500 trävagnar för personbefordran utrangrats, samtidigt som 480 moderna stålvagnar anskaffats. Huvuddelen av dessa stålvagnar eller mer än 300 har levererats under åren 1961—1964.

Antalet sittplatskilometer för trävagnar i loktåg utgår f. n. i genomsnitt 5 procent. Vid normal trafikomfattning framföres trävagnar enbart på mindre trafikerade linjer. Behovet av trävagnar i normaltrafik har under de senaste åren minskat avsevärt bl. a. till följd av genomförda trafikomläggningar och den förut nämnda nyanskaffningen av stålvagnar.

Under de dagar, då trafiken är störst — främst under påsk-, jul- och vintersporttiden — svarar trävagnarna för mellan 15 och 20 procent av det totala antalet sittplatskilometer. Vid sådana tillfällen är det maximala behovet av trävagnar ca 300. Dessa framföres i huvudsak på de mindre trafikerade linjerna. Trävagnarna får inte ingå i express- och snälltåg, d. v. s. tåg med större hastighet än 100 kilometer i timmen.

Ang. utrangering av trävagnar hos statens järnvägar samt införande av automatiskt tågstopp

SJ räknar med att bl. a. pågående översyn av tågplaner och driftomläggningar kommer att medföra en sådan minskning av det totala vagnbehovet inom några år att samtliga trävagnar kan slopas utan att ytterligare personvagnar behöver anskaffas.

För att ytterligare modernisera personvagnsparken och därmed erbjuda resenärerna ökad bekvämlighet övervägs inom SJ sedan någon tid att anskaffa ett större antal nya sittvagnar av stål av den typ som visat sig vara särskilt omtyckt av resenärerna. Enligt vad jag inhämtat från SJ skulle en sådan nyan-skaffning även innebära att persontågen på huvudlinjerna inte längre skulle innehålla trävagnar vid högtrafiktid. Man räknar med att den sista trävagnen kommer att tas ur trafik inom fem år.

Beträffande frågan om automatiskt tågstopp eller, som man säger inom SJ, automatisk hastighetsövervakning kan jag meddela att de mycket komplicerade tekniska problem, som är förenade med ett sådant system, sedan några år utreds av en särskild expertgrupp inom den internationella järnvägsunionen. SJ har sedan mitten av 1950-talet ägnat stort intresse åt att finna en lämplig teknisk lösning av problemet och står även som en av initiativtagarna till expertgruppen. Ordförande i denna internationella expertgrupp är chefen för SJ:s utvecklingsavdelning.

Arbetet inom expertgruppen har nu avancerat så långt att en slutrapport kan väntas under våren 1966. SJ avser att senare samma år kunna besluta, vilken typ för automatisk hastighetsövervakning, som för våra förhållanden bäst kompletterar nuvarande linjeblockering och befintliga säkerhetsanordningar på stationerna. Enligt vad jag inhämtat från SJ avser man att anmäla frågan i årets petita.

Självfallet kommer regeringen att följa dessa frågor med den största uppmärksamhet.

Herr JANSSON, PAUL, (s):

Herr talman! Till herr statsrådet Hermansson ber jag att få framföra ett tack för svaret på min enkla fråga.

Frågan är föranledd av den mycket beklagliga tågkatastrof, som förra lördagen inträffade vid Skultorps station strax söder om Skövde, där inte mindre än tio personer fick sätta livet till, varav de allra flesta var unga människor.

Det hela tillgick som bekant så, att ett extra snälltåg bakifrån körde in i ett stillastående persontåg, varvid de i persontåget befintliga trävagnarna fullständigt mosades sönder av snälltågets tryck, vilket vållade katastrof för de resande i dessa vagnar.

Jag har med denna fråga velat få besked om i vilken utsträckning SJ anser sig snabbt kunna utrangera dessa rullande dödsfällor, som man ändå får anse trävagnarna vara i detta sammanhang, då de vid krocktillfällen inte förmår stå emot det tryck som ett påkörande tåg utövar på dem. Det är uppenbart, att om samtliga vagnar i persontåget varit av stålkonstruktion så skulle katastrofen blivit av betydligt mindre omfattning.

Av svaret framgår att man inom SJ är mycket angelägen om att dessa trävagnar snarast kommer att försvinna, och att det pågår ett nybyggnadsprogram på detta område. Men jag tycker att den målsättning som här anges, att om fem år skulle den sista trävagnen vara ur trafik, är alltför blygsam. Man talar om att pågående översyn av tågplaner och driftomläggningar skulle göra detta möjligt utan att man behövde skaffa nya vagnar. Jag hoppas att man med litet extra investeringar kan skyn-da på denna utveckling, så att trävagnarna försvinner på kortare tid än fem år.

Nu kan det rent allmänt sägas att de svenska järnvägarnas trafiksäkerhet står sig gott vid en internationell jämförelse. Denna beklagliga olycka behöver inte på något sätt negativt påverka

Ang. utrangering av trävagnar hos statens järnvägar samt införande av automatiskt tågstopp

allmänhetens förtroende för järnvägar-
na som kommunikationsmedel. Men
även om mycket har gjorts på detta om-
råde, så har ändå sedan 1940 fjorton
olyckor av detta slag inträffat, där inte
mindre än 118 människoliv gått till
spillo, om man nu bortser från alla de
materiella skador som samtidigt har
åstadkommits.

På senare tid har SJ bedrivit en myc-
ket aktiv rationaliseringsverksamhet,
naturligtvis i det vällovliga syftet att
göra företaget bärkraftigt och ekono-
miskt försvarbart. Man har infört s. k.
automatisk linjeblockering, obeman-
ning av järnvägsstationer och järnvägs-
anhalter i ganska stor utsträckning och
infört enbemannning av lok till nästan
50 procent. Jag har med det nu sagda
inte velat göra gällande, att trafiksäker-
heten därigenom skulle ha blivit efter-
satt. Eftersom vi emellertid är medvetna
om att man inom SJ har ambitioner att
ytterligare driva på rationaliseringen,
får vi väl också förutsätta att uppmärk-
samheten i detta sammanhang riktas på
att trafiksäkerheten inte försvagas.

Beträffande det automatiska tågstop-
pet, som jag också frågat om, säger man
från ansvarigt SJ-håll, liksom i svaret
från kommunikationsministern, att den-
na fråga är föremål för internationella
överväganden, och det är väl inget fel
att på det internationella planet över-
väga sådana planer där det gäller att
införa något nytt. Med kännedom om
vår ingenjörskonst och våra duktiga
konstruktörer hoppas jag emellertid att
vi ganska snart skall kunna komma
fram till ett effektivt system i detta av-
seende, som i mycket stor utsträckning
kommer att förbättra trafiksäkerheten
vid våra järnvägar. Frågan om enmans-
betjäningen kommer då också i en helt
annan situation därigenom att vi får en
automatisk trafikövervakning.

Jag anser att svaret på min enkla frå-
ga i stort sett är positivt och vill än en
gång tacka för detsamma. Jag noterar
också med tillfredsställelse att kommu-

nikationsministern i fortsättningen
kommer att ha sin uppmärksamhet rik-
tad på dessa allvarliga frågor.

Överläggningen ansågs härmed sluta-
d.

Föredrogs och hänvisades till lag-
utskottet Kungl. Maj:ts proposition nr
25, angående förslag till förordning
med provisoriska bestämmelser rörande
utbildningstiden för vissa värnplik-
tiga.

Föredrogs och hänvisades till stats-
utskottet Kungl. Maj:ts proposition nr
26, angående anslag till investeringar
i försvarets fabriksfond m. m.

Anmäldes och bordlades Kungl.
Maj:ts till kammaren överlämnade pro-
position nr 28, angående anslag till
markförvärv för övningsfält m. m. för
budgetåret 1965/66 m. m.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av motioner angående
firmaskydd;

nr 4, i anledning av motioner om
rätt till beriktigande av uppgift i mass-
media; samt

nr 5, i anledning av motion om skydd
mot publicering i massmedia av ned-
sättande uppgifter om enskild person;

statsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda fram-
ställningar rörande utgifterna för bud-
getåret 1965/66 inom utrikesdeparte-
mentets verksamhetsområde jämte i
ämnet väckta motioner;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts
i statsverkspropositionen gjorda fram-
ställning om anslag för budgetåret
1965/66 till avskrivning av oreglerade
kapitalmedelsförluster; samt

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1965/66 jämte i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner angående statsbidraget till allmän försäkringskassa, m. m.;

nr 4, i anledning av väckta motioner om änkepension för kvinna i visst fall;

nr 5, i anledning av väckta motioner om tilläggs pension till vissa ålderspensionärer m. fl.;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behörighet att utöva veterinäryrket m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 7, i anledning av väckt motion om alternativ tjänstgöring för vissa vapenvägrare;

nr 8, i anledning av väckta motioner om hemmafruars rätt till gratisår inom tilläggs pensioneringen;

nr 9, i anledning av väckta motioner angående socialförsäkringsskyddet för företagare och fria yrkesutövare; samt

nr 10, i anledning av väckta motioner angående deltids- och korttidsanställdas samt lågavlönades ställning inom den allmänna försäkringen; ävensom

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om åtgärder för ökat rättsskydd åt politiska flyktingar;

nr 2, i anledning av väckt motion om reparationsplikt för ägare av flerfamiljs hyreshus;

nr 3, i anledning av väckta motioner om samordning av lagstiftningsarbetet inför högertrafikreformen; samt

nr 4, i anledning av väckta motioner angående marklagstiftningen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.13.

In fidem
K.-G. Lindelöw